

KEMALİST DEVRİMİN ÖNDER KADROLARININ SINIFSAK NİTELİĞİ

Aydınlık Gazetesi, 3 Aralık 2019

Yıldırım Koç

Kemalist Devrim'in niteliğine ilişkin kanımca yanlış değerlendirmelerin önemli nedenlerinden biri, asker ve sivil devlet memurlarının sınıfsal konumunun yanlış belirlenmesidir. Halbuki Marx ve Engels'de bu konu son derece açık bir biçimde ele alınmaktadır.

ENGELS'İN "İŞÇİ SINIFI" TANIMI

F.Engels, Komünist Manifesto'nun 1888 yılındaki İngilizce baskısına yazdığı önsözde, burjuvaziyi ve proletaryayı şöyle tanımlıyordu: "Burjuvazi ile kastedilen, toplumsal üretim araçlarının sahipleri ve ücretli emeğin işverenleri olan çağdaş kapitalistler sınıfıdır. Proletarya ise, kendi üretim araçları olmayan ve yaşayabilmek için işgüçlerini satmak durumunda kalan çağdaş ücretli işçiler sınıfı."

Bağlı bulunduğu hukuki statü ne olursa olsun, üretken bir faaliyette bulunsun/bulunmasın veya emek-değer kuramına göre değer üretsin/üretmesin, Engels'e göre, geçimini işgücü satışıyla sağlayan herkes işçi sınıfındandır, proletaryadır.

Belirli itibarlı mesleklerin kapitalist düzende özel konumunu yitirip işçileşmesini Marx ve Engels, daha 1848 yılında Manifesto'da şöyle anlatıyordu: "Burjuvazi şimdiye kadar itibar gören ve saygılı bir huşuyla bakılan her mesleğin halesini çekip aldı. Doktoru, avukatı, rahibi, şairi, bilimadamını ücretini ödediği kendi ücretli emekçisi durumuna getirdi." (Marx-Engels, *Selected Works*, Vol.1, Progress Publishers, Moscow, 1973, s.111)

Memurların sınıfsal konumunu doğru kavrayanlardan biri, Türkiye Komünist Fırkası'nın kurucularından ve 28/29 Ocak 1921 günü katledilen Ethem Nejat idi. E.Nejat, 1919/1920 yıllarında yayınlanan "Darümualliminli Gençlere" yazısında, öğretmenlerin sınıf özelliğini şöyle ön plana çıkarıyordu:

"Darümuallimin'li genç! Sen kendin çok iyi biliyorsun ki sen proleter evlâdısın. Baban nasıl kolunun kuvvetiyle çalışıyor ise, sen de günde on onbeş saat kafanı yorarak, beynini çatlatarak çalışacaksın. (...) O halde ey genç! Ey yarının mürebbsi! Şimdiden menfaatini bil! Sen gündelikle çalışan işçiden başka bir şey değilsin! Koluyla çalışan, uzvi faaliyetini bir lokma yiyeceğe hasreden, bu haksız ve hain cemiyet içinde ilimden, fenden hisse ve kısmet alamayan biçare işçi gençler ile bir sırada, bir halde, bir endişede olduğunu idrak et. Onlarla elele ver, 'yevm-i cedit, rızkı cedit' (yeni gün, yeni azık, Y.K.) yaşayan sınıfın gençleri, çocuklarıyla birlikte çalış, yarının inkılâp hazırlıklarını yap!" (TÜSTAV, Mustafa Suphi ve Yoldaşları, İstanbul, 2004, s.115-117)

FRUNZE VE MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN GÖRÜŞLERİ

Frunze, 25.12.1921 günü Mustafa Kemal Paşa'ya şöyle diyordu: "**Size ve iktidarda bulunan şahsiyetlere bakarak, hemen hemen hepsinin yoksullar sınıfından çıktığı kanaatine varıyorum. Hâkimiyetten söz ederken, sizi -Paşa'yı- göz önüne alıyorum ve sizin hiçbir mal ve mülkünüzün olmadığını ve kendi hizmetiniz ve emeğinizle geçindiğinizi biliyorum.**"

Mustafa Kemal Paşa da şöyle diyordu: "**Çok doğru olarak belirttiğiniz gibi, iki üç kişi dışında, iktidarımızın başında bulunan kişilerin hemen hepsi emekçiler arasından çıkmıştır. Ve herhangi bir servete sahip değildir. Bundan dolayı elbette bizim korkmamıza ve komünist harekete karşı düşmanca tavır almamıza gerek yoktur.**" (ATABE, Cilt 12, 2003, s.181)

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN OLUŞUMU

Prof.Dr.Halil İnalçık'ın belirttiğine göre, 23 Nisan 1920 tarihinde açılan "TBMM'yi oluşturan 390 üyeden 233'ü asker ve memur; 47'si din adamı; kalanlar çiftçi, tüccar ve aşiret reisiydi." (Halil İnalçık, *Atatürk ve Demokratik Türkiye*, 5. Baskı, Kırmızı Yay., İstanbul, 2016, s.42)

Bu açıdan bakıldığında, Kurtuluş Savaşı'nın önder kadrolarının büyük bölümü, işçi sınıfındandı. Ancak bu insanlar sınıf kimlikleriyle yalnızca kendi sınıf çıkarları için mücadele etmiyorlardı. Mücadele programı, bağımsız bir devletin kurulması, korunması ve geliştirilmesiydi. Belirleyici kimlik, vatanseverlikti.

MEMURLAR AYRICALIKLI KONUMDAYDI

Türkiye'de işçi sınıfının bir parçasını oluşturan memurlar, 1926-1938 döneminde, devletin onlara duyduğu büyük gereksinim nedeniyle, başka ülkelerde az rastlanan bazı önemli olanaklara ve ayrıcalıklara sahip oldular.

Bu ekonomik ve toplumsal ayrıcalıklarının temeli, memur statüsünde istihdam edilen ücretlilerin sınıf kimliklerini öne çıkararak örgütlü bir mücadele vermeleri değildi. Tam tersine, bu kişiler, milli kimliklerini öne çıkardılar, demokratik devrimin kazanımlarını sahiplendiler ve bu konudaki görevlerini yerine getirdikçe önemli ekonomik haklar ve toplumsal itibar kazandılar.

Diğer bir deyişle, Türkiye'de memurlar, diğer ülkelerde de örnekleri görülen işçi aristokrasisinin güzel ve başarılı bir örneğiydi. Bu çerçeveden bakıldığında, Türkiye demokratik devrimi, işçi sınıfının en nitelikli kesimlerini sistemle bütünleştirmede son derece başarılı oldu.

İşçi sınıfının bir parçasını oluşturan memurların imrenilen çalışma ve yaşama koşulları, Türkiye'de Kemalist Devrim döneminde işçi sınıfının ezildiği ve sömürüldüğü iddiasına da verilecek yanıtlardan biridir. 1926 yılında kabul edilen 788 sayılı Memurin Kanunu ile devlet memurlarına tanınan haklar, o yıllarda birçok gelişmiş ülkede bile yoktu. (Bkz. Y.Koç, *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi, Osmanlı'dan 2019'a*, Tekgıda-İş Yay., İst., 2019, s.177, 204-209)

Bu bilgiler ışığında, Kemalist Devrim'i gerçekleştiren kadroların "milli burjuvazi" veya "ticaret burjuvazisi" veya hakim sınıfların bazı başka tabakaları olduğu yolundaki iddialar gerçeklerle çelişmektedir.

1946 yılına kadar Türkiye'de iktidarda bulunanların belirleyici kimliği, şu yada bu sınıf değil, vatanseverlikti.